

Nr 11.

Ankom till Riksdagens kansli den 4 maj 1911 kl. 12 m.

*Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
Maj:t i fråga om införande af religionskunskap såsom
läroämne vid allmänna läroverk och folkskolor.*

I en inom Andra kammaren af herr Knut Kjellberg väckt motion nr 291 hemställer motionären, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, under hvilka förhållanden religionskunskap må införas såsom ett för samtliga lärjungar obligatoriskt läroämne vid folkskolorna och allmänna läroverken, samt, för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill en sådan utredning kan föranleda.

Motionen.

Såsom stöd för detta yrkande anför motionären följande:

»Åtskilliga företeelser inom det politiska lifvet i vårt land under de senaste åren tyda på, att de båda frågorna om folkskolans sekularisering samt om skilsmässa mellan stat och kyrka ganska snart skola uppnå full aktualitet. I samband med dem båda står frågan om religionsundervisningen i skolan.

*Motionens
motivering.*

Andra kammaren biföll den 8 maj år 1909 med 115 röster mot 98 en i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af prästerskapets aflöning m. m. väckt motion (nr 217), hvori hemställdes om skrifvelse med anhållan, »det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa en allsidig utredning om och på hvad sätt det nuvarande sambandet mellan kyrkan och staten lämpligen må varda upplöst samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill denna utredning må gifva anledning».

Bihang till Riksd. prot. 1911. 9 Saml. 2 Afd. 2 Band. 1 Ser. 8 Haft. (Nr 11.) 1

Jämlikt vederbörande utskotts hemställan afslogs motionen inom Första kammaren.

Samma år biföll Andra kammaren utan votering det i motion nr 211 framställda förslaget om skrifvelse med anhållan, »det Kungl. Maj:t täcktes låta underkasta frågan om den lämpligaste anordningen af folkundervisningsväsendets ledning en allsidig utredning samt förelägga Riksdagen de förslag, hvartill denna utredning befinnes föranleda». Inom Första kammaren medhanns icke ärendets slutbehandling.

Däremot afslogs samma år den 28 april efter en längre debatt en inom Andra kammaren väckt motion (nr 7), med förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om behöriga åtgärders vidtagande för att medlem af svenska kyrkan måtte för sina barn med afseende på kristendomsundervisningen i folkskola och allmänna läroverk erhålla samma frihet som länge varit beviljad dissenters. Kammarens beslut fattades utan votering och i öfverensstämmelse med vederbörande tillfälliga utskotts enhälliga utlåtande (nr 20).

Vid den öfverläggning, som föregick Andra kammarens beslut i den senast omnämnda frågan, tillät jag mig att bland annat framhålla, hurusom den omständigheten, att skolundervisningen vore och under nuvarande förhållanden måste vara dualistisk, utgjorde en af de mest betydande orsakerna till konflikter och brytningar på det religiösa området. Genom den i skolan förekommande religionsundervisningen bibragtes lärjungarne en uppfattning, som måste komma i konflikt med innehållet i den samtidigt meddelade naturvetenskapliga undervisningen. Lärarne nödgades ju att å ena sidan lämna en objektiv framställning af den moderna naturläran och å andra sidan framhålla exempelvis den mosaiska skapelsehistorien såsom en objektiv sanning. Så länge religionsundervisningen i skolan vore dogmatisk och hvarje ord i bibeln tolkades såsom en sanning framför alla andra, gudomligt upphöjd öfver alla andra sanningar, måste hvarje barn, då det började reflektera på egen hand, förr eller senare råka ut för betänkliga inre konflikter. Religionsundervisningen i skolan borde därför i framtiden ordnas på ett sådant sätt, att lärjungarne därstädes undervisades icke i religion, men om religion. En objektiv religionskunskap hade den största betydelse för de ungas utveckling, och äfven för äldre personer vore det af stor vikt att äga kännedom om de olika religiösa strömningarna under gångna och nuvarande tider. Efter att ha erinrat dem, som ständigt ropa om »afkristningen» i vår tid, hurusom ärkebiskop Henrik Benzelius i ett memorial till riksdagen år 1755 (1) skrifvit: »Vi skönja, att ateisteri tager

hos oss öfverhanden, att materialismus får mer och mer insteg», och 1756: »hos oss synes det laga sig till fullkomlig hedendom», framställde jag den frågan, om vi icke i vår tid i stället måste förvånas öfver, att det religiösa lifvet visar sig så starkt som det gör, *trots* den dogmatiska undervisningen i skolan; öfverallt i vårt land såge vi de frikyrkliga församlingarna föra upp bönhus och kapell, ehuru deras anhängare oftast tillhörde de fattiga folklagren. Vore det då riktigt att ständigt tala om det svenska folkets afkristning? Nej, men det benämndes så, när icke alla ville acceptera den religion, som af *somliga* ansåges för den enda rätta kristna. Motionären förmenade, att blott vi finge hvad han och liktänkande kallade »bibeltrogen kristendomsundervisning», så blefve nog vårt folk ett verkligen kristet folk, hvaremot jag framhöll, att så länge skolan på tvenne skilda vägar uppfostrade barnen å ena sidan till absolut underkastelse under såsom religiösa förklarade sanningar och å andra sidan till själfständigt tänkande på ett naturvetenskapligt sätt, så skulle de omtalade konflikterna aldrig lösas. De kunde undanröjas eller mildras endast därigenom, att skolans religionsundervisning blefve dogmfri, objektiv, historisk och sålunda kunde meddelas *alla* lärjungarne, oafsedt olika trosbekännelser och kyrkosamfund. Mitt slutliga yrkande om afslag på motionen föranleddes dels däraf, att densamma endast omfattade barn af föräldrar »tillhörande svenska kyrkan», dels af min önskan, att obligatorisk religionsundervisning alltjämt måtte tillhöra skolan, ehuru omfattande allenast objektiv religionskunskap och för barnen börjande först vid en viss ålder.

Den s. k. kristendomsundervisning, som meddelas vid våra folkskolor och allmänna läroverk, har upprepade gånger varit utsatt för den allvarligaste kritik både ur intellektuellt-pedagogisk och etisk synpunkt. Så i ett föredrag af lektorn vid högre lärarinneseminariet, fil. d:r *L. M. Wærn* med titeln »Religionsundervisningen och den etisk-religiösa uppfostran» (tryckt såsom nr 25 i skriftserien »I vår tids lifsfrågor», 1902), hvars afslutning här må anföras: »Kristendomskunskapen intager hos oss en högt privilegierad ställning såsom läroämne. Den möter de unga från första stunden de inträda i skolan och ledsagar dem genom alla dess klasser; den fullföljes därefter med största intensitet i konfirmationsskolan. I folkskolorna och folkskolelärareseminiarierna är kristendomskunskapen det stora dominerande hufvudämnet, och i öfverensstämmelse med gällande föreskrifter ägna de skolvårdande myndigheterna detta ämne en särskild omsorg och tillsyn. Det oaktadt blifva resultaten af kristendomsundervisningen icke blott otillfredsställande, utan fastmer sådana, att man kan ha skäl ifrågasätta, om

ej hela det intensiva arbetet är förspild möda. Hur är det möjligt, att vårt folk inom stora lager ännu kan vara så rått, så vildt, så fullständigt oberördt af allt hvad kristlig anda heter, då det i flera århundraden varit föremål för kyrkans uppfostran, och då vi nu redan i 60 år hafva haft en obligatorisk folkundervisning, inom hvilken den kristna religionsläran spelar hufvudrollen? Hvar ligger felet? Det är en fråga, som med all rätt må riktas till målsmännen för den anstalt, som är satt att vara en vårdare af folkets högsta liffsintressen.»

Likaså anser jag mig böra citera ett anförande af f. d. läroverksrådet, fil. d:r *Tom Moll* i en uppsats om »Nyare synpunkter för undervisningen i naturvetenskap» (tryckt 1904; sid. 22), där — sedan kristendomsundervisningens stora plats på folkskolans normalschema berörts — det heter: »Detta kunde ju ändå synas vara i sin ordning, ifall det sålunda gäfves åt det unga sinnet den ideella lyftning, som framför allt behöfves. Men då en stor del af tiden användes på abstrakt dogmatik från 1500-talet och berättelser om världens skapelse, människans syndafall, syndaflo den o. s. v., hvilka ingen bildad man eller kvinna mellan polerna och ekvatorn längre betraktar såsom något annat än judafolkets myter, men som öfverallt i barnaskolan framställas såsom bokstaflig sanning, berättad af Gud själf, blir följden den, att ingen lefvande kan undgå den bittra tid, då det blir kaos i uppfattningen af lifvets värden, när det en gång blir klart, att barnaårens lärare farit med osanning. Att det ändå lyckas för ganska många att bärga sin tro på att det i alla fall är ideella krafter, som till sist drifva blodets ström i människolifvets organism, icke är förtjänsten deras, som alltjämt vilja hafva det så, att barndomens förnämsta andliga spis skall vara legender, som skola kallas för sanning, samt logiska absurditeter, som äfven skola bära sanningens vördade namn.»

Bland program, som förslagsvis uppgjorts för en konfessionslös religionsundervisning i skolan, märkes dels ett af kyrkoherden, teol. d:r *S. A. Fries*, dels ett af docenten, fil. d:r *Sven Lönborg*. I förordet till »Konfirmationsundervisning i den kristna religionen enligt den svenska evangelisk-lutherska kyrkans grundsatser» (tryckt 1905) har d:r Fries meddelat några allmänna grunder för religionsundervisningen sådan den enligt hans mening borde ordnas i vårt land. Här skola endast anföras riktlinjerna för skolans andel härutinnan: från barnets inträde i folkskolan till och med det år, under hvilket det fyller tio, skall dess religionsundervisning vara beroende på föräldrarnes bestämmeelse och tänkes förlagd utanför folkskolan. Från och med det år barnet fyller elfva år till och med det, då det fyller fjorton

skall barnet efter statens bestämmelse åtnjuta obligatorisk (rent historisk) religionsundervisning, till ledning för hvilken författaren skisserar en tilltänkt lärobok.

Doktor Lönborg har i årsredogörelsen från Göteborgs högre samskola 1903—1904 framlagt planen för en historisk religionsundervisning. Början göres med ett ingående studium af de stora religiösa personligheterna, hvar efter den israelitiska religionen, kristendomen och den kristna kyrkan bli föremål för en objektiv historisk framställning, och slutligen behandlas främmande religioner.

Hvad som i dessa splittringens tider på vissa håll tyckes ena eljest stridiga intressen inom statskyrkliga och s. k. frireligiösa kretsar är rädslan för (för att icke säga hatet mot) den vetenskapliga forskningen och allmänhetens bekantgörande med dess arbetsmetoder och dess resultat. Stundom parade med en påfallande liknöjdhet inför de etiskt-sociala svårigheter, som följa i industrialismens släptåg, framtråda vaksamheten och oron gentemot ett naturvetenskapligt betraktelsesätt så mycket bjärtare. Och förklaringen härtill ligger nog mången gång i den lifsbestämmande påverkan af en religionsundervisning, som *skulle* afse lifvets största värden, men gifver död dogmatism i öfverflöd och föga af lärdom för det lefvande lifvet. I »Den nya Grottesången» af *Viktor Rydberg* finnas några rader, som jag anser mig i detta sammanhang böra citera: »— — söken icke djäfvulen i de exakta vetenskaperna! I hafven honom alldeles inpå er i den praktiska materialismen, hvars mest gigantiska uppenbarelse är anden i det nittonde århundradets industrialism, i dess ofantliga Grottekvarn. Där är djäfvulen mjölnaren, om djäfvulen är den hänsynslösa egoismen. Där är han. — —»

Inför frågan om skilsmässan mellan stat och kyrka framhållas med rätta från de mest olika läger allvarliga betänkligheter: kyrkans ledning och den kyrkliga förvaltningen, som nu utgöra en del af statens funktioner, skulle undandragas offentlighetens kontroll, den relativa lärofriheten inom statskyrkan skulle inskränkas och ofördragsamheten skärpas dag för dag, ett prästerskap med en i jämförelse med statskyrkans synnerligen låg bildningsgrad skulle törhända få ett ödesdigert inflytande ej minst på ungdomen, och de olika frikyrkorna skulle — sedan statskyrkan icke längre funnes — anstränga sig till det yttersta att »rädda vårt folk» genom värfvandet af proselyter.

Å andra sidan borde väl de kyrkligt intresserade, de som se på kyrkans inre andliga uppgift och icke på hennes yttre maktställning, kunna medgifva, att *en svensk folkskyrka*, öfvertagande statskyrkans egendom och

förvaltning samt framförallt dess traditioner, skulle bättre än sin företräderska kunna främja det religiösa och kyrkliga lifvet. Särskildt borde ju frågor om kyrkans lära få afgöras inom densamma i stället för att såsom nu vara beroende af Riksdagen, hvilken väl knappast kan anses vara ett för ärenden rörande kyrkolära, bekännelse och kyrklig kult särdeles lämpadt forum. En folkkyrkas prästerskap skulle aldrig nödgas att — såsom nu, då prästerna tillika äro statstjänare — förrätta kulthandlingar mot sin vilja. För hvar och en, som af djupt och innerligt religiöst behof yrkar på att få hafva sin kyrka och bekännelse i fred för utomstående — exempelvis för motionärer inom Riksdagen — synes mig vägen klar och tydlig till skilsmässa mellan stat och kyrka.

Men dessutom finnas enligt min tanke tvenne synpunkter, som böra anläggas vid bedömandet af de nyss anförda betänkligheterna mot kyrkans frigörande från sitt nuvarande samband med staten. Vid en eventuell skilsmässa lärer väl staten för sin del komma att uppställa vissa villkor i ekonomiskt, administrativt och organisatoriskt hänseende, hvarigenom den blifvande folkkyrkan genom sin representation (ett väsentligt ombildadt kyrkomöte; jämför motion nr 1 inom Första kammaren af herr *K. J. Ekman* vid innevarande riksdag) förbunde sig att fullgöra vissa förpliktelser. Ett af de viktigaste villkoren därvidlag borde — med hänsyn till den ofvan framhållna faran af en alltför låg bildningsgrad hos folkkyrkans prästerskap — blifva följande: *för anställning såsom präst i svenska folkkyrkan fordras aflagd humanistisk examen vid ett af rikets universitet eller vid högskola med vederbörlig examensrätt*. De teologiska fakulteterna lära väl nämligen vid en eventuell skilsmässa mellan stat och kyrka komma att upphöra och en del af de till dem hörande professorsbefattningarna öfverflyttas till annan fakultet.

Den andra synpunkten, som bör framhållas vid öfverläggning rörande betänkligheterna i fråga om kyrkans skiljande från staten, särskildt med tanke på den agitation, för hvilken barnen och de unga med all sannolikhet skola blifva utsatta från olika håll, är den, hvad staten kan göra i detta afseende.

Svaret är enligt min mening följande: Staten skall tillse, att *folkskolornas och de allmänna läroverkens alla lärjungar erhålla undervisning i religionskunskap*. Genom en objektiv historisk religionsundervisning, som eggjar lärjungarne att själfva tänka och icke passivt mottaga en färdiglagad världsåskådning, en af andra tillredd lifsuppfattning, skall den blifvande medborgaren i någon mån kunna rustas till den kamp, som möter honom,

då han ute i lifvet blir föremål för de olika riktningarnas, de olika partiernas omtanke och efterhängsenhet.

Med införande af en för samtliga lärjungar, således äfven för barn af dissenters, obligatorisk undervisning i religionskunskap skulle den nuvarande s. k. religionsundervisningen icke blott upphöra att vara obligatorisk för barn af föräldrar, tillhörande svenska kyrkan, utan den skulle helt och hållet läggas utanför det egentliga skolprogrammet, tillgänglig genom folkkyrkans (eller andra kyrkosamfunds) försorg för de barn, hvilkas föräldrar därom gjorde framställning.

I motion nr 2 inom Första kammaren har herr *K. J. Ekman* vid innevarande riksdag begärt utredning och förslag rörande uppdragandet af religionsundervisningen i folkskolorna åt särskilda kristendoms lärare, utsedda hufvudsakligen bland lärarpersonalen och församlingarnas prästerskap.

Om jag sålunda anser, att den ofvan af mig omtalade och föreslagna undervisningen i religionskunskap af anförda skäl, äfven oafsedt en eventuell skilsmässa mellan stat och kyrka, bör ersätta den nuvarande religionsundervisningen, så anser jag å andra sidan, att staten — så länge en statskyrka finnes — bör kostnadsfritt tillhandahålla kristendomsundervisning åt de barn, hvilkas föräldrar därom anhålla, hvarvid den i herr *K. J. Ekmans* senast här omnämnda motion nr 2 anvisade vägen i fråga om lärarpersonal torde förtjäna beaktande.

Då den religionskunskap, hvarom jag här upprepade gånger dels anført andras uttalanden, dels själf ordat, både i etiskt och intellektuellt hänseende äger ett synnerligen stort bildningsvärde, och då den nuvarande kristendomsundervisningen i folkskola och läroverk skapar en ödesdiger dualism inom skolundervisningen i dess helhet och ständigt skall utgöra en allvarlig anledning till tvister just mellan de för skolan mest intresserade, så anhåller jag få hemställa etc.»

Det yrkande, motionären framställer, synes lida af en viss otydlighet. Det innehåller sålunda endast ett kraf på utredning, under hvilka förhållanden religionskunskap må införas såsom ett för samtliga lärjungar obligatoriskt läroämne vid folkskolorna och de allmänna läroverken samt där-efter framläggande för Riksdagen af förslag i sådant syfte, under det att det emellertid framgår af den rätt utförliga motiveringen, att detta blott är en del af motionens innehåll, och att denna syftar vida längre än till införande i skolorna af ett nytt läroämne, hvilket för öfrigt, åtminstone hvad de allmänna läroverken beträffar, ej är alldeles nytt. Det hufvud-

Utskottet.

sakliga i motionens syfte, som dock ej återfinnes i motionens kläm, synes vara borttagande från skolans schema af kristendomsundervisningen eller, såsom motionären äfven på ett ställe i motionen betecknar den, den nuvarande s. k. religionsundervisningen, och detta ämnes ersättande med undervisning i religionskunskap. Visserligen anser motionären, att staten, så länge en statskyrka finnes, bör kostnadsfritt tillhandahålla kristendomsundervisning åt de barn, hvilkas föräldrar sådant önska, men såsom obligatoriskt skulle detta undervisningsämne upphöra. Religionsundervisningen i skolan borde i framtiden ordnas på ett sådant sätt, att lärjungarne därstädes undervisades icke i religion utan om religion.

Äfven i ett annat hänseende råder en viss oklarhet på grund däraf, att motionären icke på något ställe i motionen definierat, hvad han förstår med begreppet religionskunskap eller eljest tydligt angifvit, huru vidsträckt vare sig till innehåll eller omfång han fattat detta begrepp, eller i hvilken omfattning han tänkt sig detta ämne infördt såsom obligatoriskt läroämne i skolorna. Visserligen säger han, att denna religionsundervisning bör vara dogmfri, objektiv och historisk; men dessa konturer äro alltför vaga och för litet bestämmande, för att man skall kunna få en fullt klar uppfattning om den rätta betydelsen af ett steg i den riktning motionen anvisar. Åsyftar motionären med sin religionskunskap någon viss kurs i religionshistoria, så förekomma ju sådana kurser sedan långliga tider tillbaka åtminstone vid de allmänna läroverken. Måhända skulle sådana lärokurser, om också af betydligt inskränkta omfång, äfven kunna vara lämpliga för barn i bättre lottade folkskolor. Redan nu lär det emellertid väl knappast kunna undgås, att äfven i folkskolan undervisning lämnas om olika religionsformer, ehuru ej såsom fristående undervisningsämne utan i samband med dels kristendomsundervisningen, dels undervisning i geografi och historia.

Såsom motionären påvisar, har den kristendomsundervisning, som meddelas i våra skolor, upprepade gånger varit utsatt för allvarlig kritik och detta helt säkert med rätta. Och denna kritik har gällt såväl den till omfånget alltför dominerande ställning, detta undervisningsämne intagit i läroplanen i förhållande till skolans öfriga ämnen, som ock beträffande sättet för denna undervisnings meddelande och särskildt den därvid brukliga läroboken, nämligen den utveckling af Luthers lilla katekes, som genom kungligt cirkulär den 11 oktober 1878 påbjöds till användning i våra skolor. Angående denna framhåller en prästerlig ledamot i en af sina motioner vid 1910 års kyrkomöte, hurusom oviljan mot bokens både form

och innehåll allt mera vuxit under årens lopp, hvarefter han fortsätter: »Ute i församlingarna har denna motvilja trängt in bland föräldrar och barn, så att kristendomsundervisningen har mistat sin höga ställning bland öfriga läroämnena, sin tilldragande kraft både på barn och föräldrar.» Och en liknande eller ännu skarpare kritik förekommer alltemellanåt särskildt vid läraremöten och andra dylika tillfällen. Allt detta vittnar om, att det är på tiden, att något göres för åstadkommande af en genomgripande reform i fråga om kristendomsundervisningen. Därom vittna äfven de personers uttalanden, hvilka motionären citerar. Förevarande motion i sin helhet bär slutligen vittne därom.

Det vill emellertid synas utskottet, att motionären, då han yrkar på kristendomsundervisningens strykande från skolornas läroplan och i stället vill insätta en objektiv, historisk undervisning om religion i allmänhet, går för långt. Detta vore ungefär detsamma som att utbyta ett gammalt bepröfvadt medel mot ett nytt opröfvadt, innan man tillsett, huruvida det gamla tilläfventyrs ej har så stor lifskraft kvar, att det kan förnyas och förbättras samt bättre än förut och bättre än det nya opröfvade medlet kan uppfylla sitt ändamål. Frågar man sig hvad motionären egentligen afser att vinna genom kristendomsundervisningens ersättande med den af honom föreslagna undervisningen om religion, och hvilken han benämner än undervisning i religionskunskap, än objektiv historisk religionsundervisning, så finner man svaret härpå i motionens motivering: Därigenom skulle den dualism upphöra, hvilken utgör en af de mest betydande orsakerna till konflikter och brytningar på det religiösa området, och hvilken dualism uppstår därigenom, att den uppfattning som bibringas lärjungarne genom kristendomsundervisningen, står i strid med innehållet i den samtidigt meddelade naturvetenskapliga undervisningen. Och genom en objektiv historisk religionsundervisning — säger motionären vidare — som eggas lärjungarna att själfva tänka och icke passivt mottaga en färdiglagad världsåskådning, en af andra tillredd lifsuppfattning, skall den blifvande medborgaren i någon mån kunna rustas till den kamp, som möter honom, då han ute i lifvet blir föremål för de olika religiösa åskådningarnas, de olika partiernas omtanke och efterhängsenhet.

Det förefaller, som om motionären sett denna sak uteslutande från den mognade mannens ståndpunkt samt ej sökt eller förmått sänka sig ned till barndomens eller ungdomens nivå för att se, huru saken ter sig från dess synpunkt. Äfven om, såsom väl motionärens mening är, undervisning i folkskolan om religionerna ej skulle taga sin början förrän under de sista

Bihang till Riksd. prot. 1911. 9 Saml. 2 Afd. 2 Band. 1 Ser. 8 Häft. 2

skolåren, så kan väl dock med skäl sättas i fråga, hvad som vore att vinna med den af motionären föreslagna reformen. Huru många af folkskolans lärjungar äro öfver hufvud taget så spekulativt anlagda, att de skulle finna något större intresse af en undervisning om olika religioner och om olika religiösa partiriktningar, och huru många skulle genom en sådan undervisning verkligen blifva rustade för den kamp i religiöst hänseende, som möter dem ute i lifvet; eller skulle de verkligen därigenom blifva mera befriade från religiösa tvivel eller bättre i stånd att öfvervinna dessa? Och samma frågor kunna med skäl äfven göras beträffande ungdomen i de allmänna läroverken. Det må väl vara sant, såsom motionären säger, att en objektiv religionsundervisning — för så vidt det nu verkligen är möjligt att meddela en sådan fullt objektivt — kan hafva en viss betydelse för de ungas utveckling, samt att kännedomen om de olika religiösa strömmingarna under gångna och nuvarande tider kan vara af vikt äfven för äldre personer. Men för det stora flertalet torde det gå med en sådan kunskap såsom i allmänhet med hvarje annan, som man under kommande lefnadsår ej har någon särskild användning för, och som man därför ej har något egentligt intresse af att underhålla: den utplånas allt mera, konturerna blifva allt obestämdare, och till slut kvarstå endast lösa fragment utan något egentligt sammanhang.

Att emellertid en reformering af kristendomsundervisningen verkligen är af nöden, det har utskottet redan framhållit, och därom torde väl också de flesta vara eniga. Många tecken tyda också på, att vi stå vid början af en sådan. Redan vid riksdagen 1903 påvisades nödvändigheten af en reform däruti, särskildt beträffande behofvet af en bättre lärobok, och samma behof har också framhållits vid kyrkomötena 1903, 1908 och 1910. Utsikterna att den nu gällande katekesutvecklingen skall inom en ej allt för aflägsen framtid kunna aflösas af en efter barnens mottaglighet och behof mera lämpad undervisningsbok synas numera hafva ljusnat, sedan Kungl. Maj:t nyligen tillsatt en nämnd med uppdrag att granska eventuella förslag till läroböcker i den kristna tros- och sedeläran, och hvilken nämnd jämväl erhållit rätt att till regeringen göra framställningar om pekuniär uppmuntran för däraf förtjänta försök. I sitt anförande till statsrådsprotokollet vid detta ärendes behandling erinrar ecklesiastikministern bland annat, att en icke oväsentlig skillnad torde förefinnas mellan å ena sidan kristendomsundervisningen i de allmänna skolorna och å andra sidan den därpå följande nattvardsberedelsen. Hvad skolans religionsundervisning angår, säger ecklesiastikministern, bör denna vara så anordnad, att den tillfredsställer

de pedagogiska kraf, som numera göra sig gällande i fråga om undervisningen i skolans öfriga ämnen. Uraktlåtes detta, kommer kristendomsämnet att i förhållande till skolans öfriga ämnen intaga en särställning, som lätt kan resultera i ett stärkande af de alltemellanåt framställda yrkandena på ämnets uteslutande från skolschemat. Med hänsyn till de pedagogiska krafven bör den för barnstadiet afsedda läroboken icke vara en utveckling af Luthers lilla katekes i den meningen, att den utgör en analyserande och sönderplockande kommentar till densamma, utan i den mening, att den i en lättfattlig, bred och åskådlig framställning lämnar ett konkret underlag, på hvilket den kristna tros- och sedelärans sanningar kunna i barnens sinnen byggas upp, så att de blifva fruktbarande för deras lif. Någon annan utförligare sammanfattning och afslutning af denna undervisning än Luthers lilla katekes anser ecklesiastikministern icke erforderlig. För att författa en lärobok, fortsätter ecklesiastikministern, — och däruti vill utskottet till fullo instämma — är det icke nog med teologisk insikt och pedagogisk erfarenhet. Därutöfver erfordras äfven något af den skapande konstnärens förmåga att blicka in i deras sjäslif, för hvilka arbetet är afsedt. Först då kan det erhålla den enkla och folkliga framställningsform, som är erforderlig, för att det skall fylla sin uppgift.

Slutligen får utskottet erinra därom, att folkundervisningskommittén, som bland andra uppdrag äfven har att afgifva yttrande och förslag angående omorganisation i praktisk riktning af hela vårt folkbildningsväsen, under föregående år hunnit så långt, att inom dess folkskoleutskott förslag blifvit utarbetade till läroplaner för småskola litt. a samt folkskola litt. A, hvilka läroplaner emellertid ej kunnat vara för utskottet tillgängliga. Bland dessa förslag finnes jämväl läroplan för undervisning i kristendom äfvensom detaljerade exempel, som afse att visa, huru denna plan skall utföras i praktiken. Man torde hafva all anledning att antaga, att kristendomsundervisningen inom kommittén skall erhålla allt nödigt beaktande såsom skolans främsta bildnings- och uppfostringsmedel, hvilket, om det rätt bedrifves, kraftigare än något annat ämne bidrager till den sedliga karaktärens danande och utveckling; samt att kommittén tillika skall i sitt förslag inrymma åt detta ämne den plats det bör intaga på skolans schema, utan att det därigenom otillbörligt inkräktar på skolans öfriga undervisningsämnen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej må till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 maj 1911.

Å utskottets vägnar:

A. J. HAGSTRÖM.

Reservation

af herr *Waldén*, som anfördt följande:

Den föreliggande motionen berör en fråga, som säkerligen för närvarande är en af de mest omstridda i diskussionen om vårt offentliga undervisningsväsende, nämligen frågan om religionsundervisningens ordnande i våra skolor. Denna stridsfråga blir för hvarje dag allt mera brännande, och den kommer förr eller senare att kräva en lösning, som på ett åtminstone någorlunda tillfredsställande sätt kan anses tillgodose alla de parter, som äro intresserade i densamma.

För en dylik lösning gifves det enligt mitt förmenande endast tvenne vägar att välja på.

Den ena är den, hvarpå man redan slagit in i t. ex. Holland och Frankrike, nämligen att helt och hållet borttaga religionsundervisningen ur skolorna. Jag vill ingalunda bestrida, att förhållandena kunna gestalta sig så, att en sådan anordning kan vara nödvändig, men den synes mig dock långt ifrån önskvärd. Ty härigenom lämnas ungdomen antingen helt och hållet utan kunskaper om de religiösa personligheterna och företeelserna, eller också få de genom föräldrarnas försorg en religionsundervisning på privat väg af personer, om hvilka man ej har någon garanti för att de äga den härför erforderliga kompetensen.

Den andra vägen, man har att välja på, och hvilken jag anser vara den riktiga vid lösningen af denna ömtåliga fråga, är den, som motionären i den föreliggande motionen gifvit anvisning på, nämligen att ersätta den nuvarande konfessionella kristendomsundervisningen med en såvidt möjligt konfessionslös, historisk religionsundervisning. Härmed menar jag dock icke, att den nuvarande kristendomsundervisningen skulle ersättas af en undervisning i allmän religionshistoria, åtminstone icke på skolans lägre stadier, där jag anser en sådan undervisning ej vara lämplig.

Naturligtvis bör man lägga hufvudvikten vid, och i denna undersöknings första grundläggande stadium uteslutande syssla med den religion, som i vår kultur spelat och ännu spelar den ojämförligt största rollen, och sålunda bereda det största utrymmet åt studiet af Jesus och kristendomen.

Men då den kristna religionen har sina rötter dels i judendomen, dels i den grekisk-romerska kulturen, är det nödvändigt, att religionsundervisningen äfven kommer att beröra den mosaiska religionen liksom, på ett högre stadium, de religiösa företeelserna i den grekisk-romerska kulturvärlden.

En historisk religionsundervisning af den art, jag nu i största korthet sökt angifva konturerna till, skulle således icke komma att ur skolan utesluta undervisning om kristendomen, utan tvärtom hufvudvikten fortfarande komma att läggas härpå. Den radikala förändringen skulle endast bestå däri, att man icke såsom hittills skulle lägga en *auktoritativ* och *dogmatisk* utan en *historisk* synpunkt till grund för religionsundervisningen i våra offentliga skolor.

Då jag anser, att en omläggning af religionsundervisningen i nu antydd riktning i en snar framtid torde blifva nödvändig, och jag finner den af motionären föreslagna åtgärden syfta härtill, hemställer jag,

att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, under hvilka förhållanden religionskunskap må införas såsom ett för samtliga lärjungar obligatoriskt läroämne vid folkskolorna och allmänna läroverken samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning kan föranleda.